

Toespraak burgemeester Hoogtanders bij de opening van de expositie 'Nooit Bevrijd! Sinti in Roermond en Limburg' op 19 juli 2024 in de Kathedraal van Roermond

Geachte aanwezigen,

Dank voor uw uitnodiging om vanmiddag aanwezig te zijn bij de opening van de expositie:

Sinti in Roermond en Limburg Nooit Bevrijd!

hier in de Sint Christoffelkathedraal in het hart van onze stad.

Niet zomaar een locatie. Sint Christoffel is de beschermheilige van reizigers en van de stad Roermond.

In de nacht van 28 februari 1945, enkele uren voordat Roermond werd bevrijd door Amerikaanse troepen, werd de toren van de Kathedraal opgeblazen en werden grote vernielingen aangebracht door de Duitse bezetter.

Zoals u weet en kunt zien, is de Sint Christoffelkathedraal prachtig hersteld. Daarmee staat deze kathedraal ook symbool voor de wederopbouw van Roermond na de Tweede Wereldoorlog.

Roermond is een veteranenstad en een stad waar gedurende het jaar vele herdenkingen plaatsvinden. We hebben dit jaar al veel aandacht geschonken aan de Tweede Wereldoorlog.

Op 5 mei waren we gaststad voor de nationale start van de bevrijdingsfestivals en werd de traditionele 5-mei lezing vanuit Roermond live uitgezonden.

In de maand daarvoor onthulden we een namenmonument op de Joods begraafplaats in Roermond. Een namenmonument ter nagedachtenis aan de Joodse Roermondse enaren die in de oorlogsjaren gedeporteerd en vermoord werden.

En op 17 april verscheen een belangrijk rapport van historicus Fred Cammaert met de titel:

‘Balans opmaken: een bittere noodzaak’. Een belangrijk onderzoek naar de onteigening van Joods vastgoed in Roermond en het naoorlogs rechtsherstel.

En vandaag, op 19 juli, enkele dagen voor de start van de 41ste Sinti Bedevaart in Roermond, is er eindelijk ook aandacht voor de Sinti.

Hoewel exacte cijfers ontbreken zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog naar schatting meer dan 500.000 Sinti en Roma uit heel Europa door de nazi's vermoord. Een groep die vaak

vergeten wordt. Om die reden wordt ook wel gesproken van de 'Vergeten Holocaust'.

Op 14 mei 1944 ontving de gemeente Roermond een bevel om alle in Roermond verblijvende zigeuners, ook kinderen, aan te houden.

Mijn ambtsvoorganger, burgemeester Jozef Lensing, antwoordde dat er in Roermond geen zigeuners meer aanwezig waren.

Zij waren in het najaar 1941 al noodgedwongen verhuisd naar de verzamelkampen in Eindhoven, Den Haag, Helmond en Den Bosch. Sommigen lieten het niet zo ver komen en staken de grens met België over, in de hoop daar veilig te zijn.

Tweede dagen later, op 16 mei 1944, volgde de grote landelijke zigeunerrazia. Het resultaat was vernietigend. Vrijwel de gehele gemeenschap werd door voornamelijk Nederlandse politieagenten opgepakt en naar kamp Westerbork weggevoerd.

Weer drie dagen later, op 19 mei 1944, werden vanuit Westerbork 245 Sinti en Roma naar Auschwitz – Birkenau getransporteerd.

Van de 245 Nederlandse Sinti en Roma overleefden slechts 31 van hen de vernietigings- en werkkampen.

In het zojuist genoemde boek van Fred Cammaert zijn de namen van vijftientig uit Roermond afkomstige Sinti-slachtoffers van het naziregime opgenomen.

De geschiedenis van de Sinti, die onbekend is bij het grote publiek, staat centraal in deze expositie. Een expositie die is samengesteld door onze gemeentearchivaris, Jac Lemmens. En vanaf deze plaats wil ik hem, namens het gemeentebestuur, dank zeggen.

Hij kende het lot van de Sinti al heel lang en maakte hierover deze expositie. Tijdens zijn onderzoek maakte hij gebruik van tot nu toe onbekende bronnen uit het binnen- en buitenland. Hij kijkt terug naar de oorsprong van de Sinti in India/Pakistan, hun vertrek aldaar rond 1100 en de lange reis naar Europa via Egypte en Griekenland. Aan het einde van de 19de eeuw komen de Sinti vanuit Duitsland en de Elzas naar Limburg.

De Tweede Wereldoorlog krijgt een naam en een beeld in deze expositie aan de hand van vele foto's.

Ook de Sinti-bedevoert komt in beeld evenals de nog steeds problematische situatie van huisvesting, scholing en hun positie op de arbeidsmarkt.

Tot slot kijken we naar de periode na de Tweede Wereldoorlog, de grote kloof die heden ten dage nog steeds bestaat tussen

Sinti en de rest van de samenleving. De expositie toont het beeld van een bevolkingsgroep die zich nooit bevrijd heeft gevoeld.

Als ik kijk naar de uitnodiging voor deze expositie, zie ik op de voorkant een aquarel van Sinteza Sheila Meinhardt. Zij laat het verdriet zien van de deportatie van haar volk en de gang naar de gaskamers.

De binnenzijde van de kaart laat het Sinti-tegeltafelstuk zien in de gebedsgang van Kapel in 't Zand in Roermond, een heilige plek voor de Sinti.

Op de achterkant een afbeelding van het bord "Straff der Heyden". Al in de 18de eeuw hingen deze bordjes bij elke stadspoort in Roermond om Sinti te weren.

Het bord is opgenomen in de permanente expositie in het Historiehuis over de stadsgeschiedenis van Roermond.

Ik kom nog even terug op het rapport van Fred Cammaert, waarover ik zojuist sprak, en waarin eindelijk aandacht wordt geschonken aan de Sinti, als slachtoffers van de Holocaust.

In het rapport worden ook enkele aanbevelingen gedaan die in het najaar in de gemeenteraad besproken worden. Het college

van burgemeester en wethouders zal daarbij een voorstel doen voor het oprichten van een herdenkingsplaque voor de Sintislachtoffers bij Kapel in 't Zand.

Bij de presentatie van het onderzoeksrapport zei ik onder meer dat wij nooit meer de ene groep inwoners belangrijker of van meer waarde moeten vinden dan de andere.

Wij zouden nooit meer weggijken bij uitsluiting en bedreiging.
Of toch wel?

Kijken we naar onze samenleving dan zien we steeds vaker dat mensen lijnrecht tegenover elkaar staan.

Discussies verharderen.

Polarisatie, verdeeldheid, populisme, intolerantie en wantrouwen sluipen door onze samenleving.

Stap voor stap.

Zien we het gebeuren?

Kijken we nu niet weg?

Spreken we ons voldoende uit?

Zijn we alert genoeg?

Zijn we bereid om in te grijpen als het daadwerkelijk nodig is.

Het onderzoek toont eens te meer aan dat we nooit mogen weggijken, waakzaam moeten zijn en optreden als het moet.

Laten we dat eerste stapje nooit zetten.

En daarom is deze expositie ook van grote waarde voor de huidige en toekomstige generaties, zodat zij de feiten leren kennen en het duidelijk wordt waartoe onverschilligheid en de onwil om niet op te treden, kan leiden.

De aandacht voor de geschiedenis en cultuur van de Sinti levert een bijdrage om de nog steeds bestaande kloof tussen de Sinti en de rest van de burgermaatschappij te verkleinen.

Immers: onbekend maakt onbemind en vooroordelen kunnen verkleind of weggenomen worden door informatie te vergaren, deze te delen en kennis met elkaar te maken.

Nogmaals dank voor de inrichting van deze expositie en ik hoop dat velen de expositie gaan bekijken.

Dank voor uw aandacht.